Чурапчыга күн тахсар !

САНА ОЛОХ

Чурапчы улууһун хаһыата

12+

2014 сыл Тохсунньу 23 күнэ чэппиэр № 6 (10824)

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

Улуус дьаһалтатын отчуота

ЧУРАПЧЫГА

Улуус дьаһалтатын отчуоттуур бөлөҕө кэлин салгыныэ олохтоохторуттар тохсунньу ыйы 21 күнүгэр "Айылгы" Культуура киинигэр аастыт сыл үлэтин - хаамнаһын ырытан мунньах ыытта.

Бөлөхтө барыта 45 сирэй салайааччы кыттан нэһилиэнньэттэн киирбит ыйытыыларга тута хоруйдаатылар. Барыта 213 киһи ыйытыы биэрдэ. Сүрүннэн дьон кэлин иитиллэн ситимигэр дьиэлэри холбоһуун туһунан ыйытыылартан сэдэлээтилэр. Котельнайдар тутуулларын, кыамталарын уонна үлэлиир хаачыстыбаларын тэрчитинэн дьон эрдэ кэтэһэллэрин биллэрдилэр. Суолу туһунан, уулуссалары сырдатыыны эмиэ туоранан ааспатылар. Үс уонна онтон элбэх оҕолоохторго уһаайыба анааһыныгар, учууталларгa бэриллибит учаастактар тустарынан элбэх ыйытыы киирдэ. Учууталлар айан телебүрүн, коммунальнай өго туһунан ыйыттылар, оҥо иитиллэр бэрээдэк тиэмэтэ көтөҕүлүннэ. "Благоустройство сылын" ыытыы, "Олонхо ыһыаҕар" бөлөмнэнии, улуу биир дойдулаахпыт, сахалыартан бастакы быраас П.Н.Сокольников 120 саһын бэлиэтээһин хайдах былааннаҕын туоһуластылар. Таас бэлиэни иккис уочаратын тутуута хаһан саҕаланарын, гаас ситимэ хаһан кэлэрин, музыкальнай оскуола хаачыллыытын уонна да атын ыйытыылар киирэн, отчуоттуур бөлөх иккі анар чаас курдук наар ыйытыыларга эппиэттээтэ. Дьон чааһынай да наадаларын туоһулаһан, кэлэг эйгэни, уопсай боппуруоктары да таарыйан олохпут бары хайысхатын барытын хаттылар.

Этиилэргэ "Маарыкчаан" телестудия редактора Л.М.Дьячковская отчуот олус үчүгэйдик ыытыллыбытын бэлиэтээтэ. Үлэни үчүгэйдик сыаналаммыт туран, дойдубут кэнники олус сайдыбыттан үөрэрин, куруук атын улуустарта кэлэн тутта кэпсиирин туһунан эттэ. Олох сайдан иһэрин холобурдаан, ыраас ууну сакаастаан ыларын сырдатта. Маннык олохпут таһымын үрдэтэр өнгөлөр, тэрилтэлэр сайдан, үүнэн иһиилэриттэр эрэнэрин биллэрдэ. Баһылык хамаандата дьоһуннааҕын ыйан, инники үлэҕэ өссө улахан ситиһиилэри баҕарда.

Ытык киһибит, худуоһунньук,үлэ ветерана, көһөрүллүү кыттыылаах В.Н.Дьячковскай: "Маннык толору саала уонна киэҥ президиум урут сэбиэскэй да саҕана суох этэ", - диэн үөрэ соһуйбутун эттэ. "Үнүстүү барыан наада. Сана баһылык дьон көҕүн үрдэтиигэ бэркэ ылсан эрэр. Онтон олус астынабын", - диэн улууска үлэ - хамнас күрэхтэһиитин сайдыыга дьулуһуу түмсүүлэах эрэ буоллаҕына үтүө түмүктэҕэ ыйда. Сыанабыла үчүгэй буолла.

Куоластааһынна туран 100 % улуус дьаһалтатын 2013 сыллаах үлэтэ «үчүгэйиэн» сыаналанна.

"СО" корр.

СИА СОНУННАРА

САХА СИРЭ. Тохсунньу 17 күнүгэр Саха сирин Президиэнэ Егор Борисов Россия үбүн министирэ Антон Силуановтыын көрсүһүүтүгэр Саха Республикатын электроэнергетикатыгар федеральнай бюджеттан субсидия биэрии туһунан боппуруоһу дьүүллэстилэр, диэн республика баһылыгын сайтыгар суруйаллар. Егор Борисов балиэтээбитинэн, Саха Республиката эрэ иэнэ уратыгынан дизельнэй энергетикаҕа ночоото атын субъектары кытта тэҥнэммэт, ол эрэ-эрэ итини федеральнай бюджет көмөтө суох аччатар сатаммат. Хардарыта субсидиялаһын промышленнай уоту тутааччылары бэйэ генерациятын оноготорго эбэтэр оптовай ырыынакка тахсарга күһэйэр, ол республика уотунан таһынначчыларын тарифтарын үрдэтиигэ тиэрдэр.

САХА СИРЭ. Ил Түмэн Госмуньах бэрэссэдэтэлэ Александр Жирков тохсунньу 18 күнүгэр "Музыка барыбытыгар" бырайыак туһунан итини тэрийэччилэри - республика үөрэҕин, культууратын уонна духуобунай сайдыытын министиэристибэлэрин бэрэстэбиитэллэрин кытта мунньаҕы ыытта. СИА-ҕа Ил Түмэн пресс-сулууспатыттан иһитиннэрбиттэриинэн, мунньах кыттыылаахтара РФ Госдуматын депутата Михаил Николаев көҕүлэһбит далааһыннаах тэрээһинин олохчо киллэрии хаамыытын ырыттылар. Культуура министирин солбуйааччы Владислав Левочкин Федерация Сэбиэтигэр "Музыка барыбытыгар" бырайыак Россияҕа Культуура сылын ыытыыта биир саамай уйуктааҕынан уонна кэскиллээҕинэн бэлиэтээннэ диэн эттэ.

САХА СИРЭ. Саха сирин социальнай-экономическай сайдыытын, государственнойын бөҕөргөтүүгэ, общественны түмүүгэ толорор органнарга тиэрдии - бу Саха Республикатын Ытык Сүбэтин сүрүн соруга. Сэбиэт общественнай тэрилтэ буолар, маны СР Бочуоттаах гражданина, СР норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ Люлия Григорьева салайар.2013 сыллаахха Ытык Сүбэ 35 чилиэннээх этэ. Сэбиэт састаабытар икки Социалистическай Үлэ Геройдара, бизнес СР Бочуоттаах олохтоохторо, сэттэ Дьокуускай куорат бочуоттаах гражданнара, уон РФ үтүөлээх үлэһиттэрэ, 28 СР үтүөлээх үлэһиттэрэ, биир Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттыылаах баалдара.

САХА СИРЭ. Хас да ыйаах ааныгна аан дойду элбэх төгүллээх чемпиона, Рас Мап диэн хос аатаах Эммануэль "Мэнни" Пакьяо 2014 сыл балаҕан ыйыгар Дьокуускайга ыытыллар устудьуоннарга Аан дойду чемпионатыгар бочуоттаах ыалдьытынан кэлиэҕэ. Ити туһунан сонуну Саха сирин вице-президиэнэ Дмитрий Глушко социальнай ситиминэн үллэһиннэ. Кини Пакьяоны кытта Филиппины киин куоратыгар Манилаҕа Азия Олимпийскай сэбиэтин 32-с генеральнай ассамблеятын толорор комитиэтин мунньаҕар көрсүбүт.

САХА СИРЭ. Дьокуускайдааҕы тыа хаһаайыстыбатын техникума бу күннэргэ Томпо улууһун бөдөҥ "Томпо" ТХПК-факториятын 25 табаһыттарыгар куурустары туһунан туоһу суруктары туттарда. СИА-ҕа эбии үөрэхтэһиин салаатын сэбиэдиссэйэ Геннадий Курчатов иһитиннэрбитинэн, техникум босхо куурустарта уонсайа 11 үлэ идэтигэр үөрэтэр.

"Үөрэнээччилэргэ куурустар буор-босхолор. Ордук элбэхтик трактористтар-машинистар идэтигэр киираллар, ити идэҕэ барыта категорияларга үөрэтэбит. Ол хайдах буоларый? Куурустары бэйэлэрин олорор сирдэригэр ыыталлар, онно техникум специалистара тиийэллэр", - диэр Геннадий Курчатов.

Эйиги билиигитигэр

2013 СЫЛ БАСТЫҢНАРА

Чурапчы улууһун дьаһалтатын баһылыгын 2014 сыл тохсунньу 13 күнүнээҕи 01 №-дээх уураахынан 2013 сыл бастыҥнарынан ааттаннылар:

Нэһилиэктэр икки ардыларынааҕы экономическай көрдөрүүлэринэн күрэхтэһиигэ:

Бастакы миэстэ-**Чакыр нэһилиэгэ** (баһылык Т. В. Адамова). Бириэмийэтэ-1000000 солк.

Иккис миэстэ-**Одьулуун нэһилиэгэ** (баһылык Л. В. Ефремова). 600000 солк.

Үһүс миэстэ-**Бахсы нэһилиэгэ** (баһылык И. Ф. Барашков). 400000 солк.

2013 сыл бастыҥ салайаччылара, үлэһиттэрэ:

1. Культура тэрилтэлэрин бастыҥ салайаччыта-**Валентина Леонидовна Аржакова**, Одьулуун "Сайдыс" сынньалаҥ киинин дириэктэра.

2. Социальнай хааччыйыы бастыҥ салайаччыта-**Марианна Прокопьевна Антипина**, улуус дьаһалтатын попечительствоҕа уонна опекаҕа отделын начальника.

3. Үөрэхтэһиин эйгэтин бастыҥ салайаччыта-**Алексей Михайлович Максимов**, Г. П. Башарин аатынан Сылаҥ орто оскуолатын дириэктэра.

4. Оскуола иннинээҕи үөрэхтэһиин бастыҥ салайаччыта-**Маргарита Афанасьевна Оконешникова**, үөрэх управлениетын оскуолаҕа киириэн иннинээҕи саастаах оҕолор отделларын начальника.

5. Куттал суох буолуутун бастыҥ салайаччыта-**Николай Юрьевич Алексеев**, ИДьМ Чурапчытаатаҕы муниципалитеттар икки ардыларынааҕы отдел начальника, полиция полковника.

6. Производственнай тэрилтэлэр бастыҥ салайаччылара-**Филипп Филиппович Барашков**, "Якутэнерго" ААО АК Чурапчытаатаҕы РЭС начальника.

7. Доруобуйа харыстабылын бастыҥ салайаччыта-**Марфа Афанасьевна Попова**, Чурапчы киин больыҥатын кылаабынай быраахын клиническэй-экспертнэй үлэҕэ солбуйаччы.

8. Тыа хаһаайыстыбатын тэрилтэтин бастыҥ үлэһитэ-**Дмитрий Михайлович Ноев**, "Мындаҕаайы" ТХПК дириэктэрин производствоҕа солбуйаччы.

9. 2013 сыл бастыҥ баанынай хаһаайыстыбата-**Илья Ильич Дьячковскай**, ИП, Мугудай нэһилиэгэ.

10. Бастыҥ профсоюзнай комитиэт председателэ-**Егор Иннокентьевич Давыдов**, улуус үөрэҕин үлэһиттэрин профкомун председателэ.

11. 2013 сыл бастыҥ финансыһа-**Анна Петровна Макарова**, "Чурапчы" ТХПК кылаабынай бухгалтера.

12. 2013 сыл бастыҥ урбаанныыта-**Татьяна Николаевна Карсанаева**, "Дьүөгэ" ателье дириэктэрэ.

13. Сыл бастыҥ ыччат лидерэ-**Елена Васильевна Кронникова**, Болугур нэһилиэгин ыччатын лидера.

14. 2013 сыл бастыҥ дьиэ кэргэнэ-**Марина Валерьевна, Василий Николаевич Слепцовтар**, Бахсы нэһилиэгэ.

15. Сыл бастыҥ библиотекарабыт **Вера Аполлоновна Платонова**, киин библиотечнай ситим дириэктэрэ.

16. 2013 сыл бастыҥ попечителэ-**Дмитрий Николаевич Поисеев**, СУ-98 ХЭТ генеральнай дириэктэрэ.

17. Республика таһымнаах бастыҥ спорт мецената-**Иван Константинович Макаров**, "Сахатранснефтегаз" ХЭТ генеральнай дириэктэрэ, Ил Түмэн депутата.

18. Улуус таһымнаах спорт мецената-**Николай Афанасьевич Аржаков**, "Чурапчы" ТХПК бырабылыанньатын председателэ.

19. Спорт олимпийскай көрүнэриэр спорт федерациятын бастыҥ салайаччыта-**Прокопий Иннокентьевич Старостин**, ветуправление начальника.

20. Олимпиадаҕа киирбэт спорт көрүнэрин федерациятын бастыҥ салайаччы-**Александр Иннокентьевич Коркин**, киин бааныһа кылаабынай бырааха.

21. Бастыҥ спорт инструктора-**Анатолий Васильевич Ефремов**, Одьулуун нэһилиэгин спорка инструктора.

22. Бастыҥ спорду тэрийээччи баһылык-**Иван Петрович Игнатьев**, Кытаанах нэһилиэгин дьаһалтатын баһылыка.

Улуус социальнай-экономическай сайдыытыгар ураты үтүөлэрин, улахан кылааттарын уонна актыыбынай общественнай үлэлэрин иһин 10000 солкуобайдаах сертификаты, анал бэлиэни туттаран туран, 2013 сыллаах Чурапчы улууһун бириэмийэтин аныырга:

1. И. П. Листиков аатынан бириэмийэни-**Иннокентий Николаевич Аммосова**, РИК ААО генеральнай дириэктэрин солбуйаччыта.

2. Социалистическай Үлэ Геройа Р. И. Константинов аатынан бириэмийэни-**Николай Егорович Сарыдаевка**, "Барҕа" баанынай хаһаайыстыба баһылыгар, Хоттоҕор.

3. Саха АССР физическэй культуураҕа үтүөлээх үлэһиттэ А. К. Софронов аатынан бириэмийэ-**Неустроев Виталий Михайловичка**, Саха АССР үтүөлээх учуутальыгар, РСФСР үөрэҕириитин туйгунугар, пенсионер.

Бу ааттаммыт дьону таһынан РФ налуок сулууспатын салайаччытын бириэкэһинэн улууспут государственнай налуокка инспектора **Василий Еремеевич Александров** "Федеральнай налоговай сулууспа туйгуна", итини таһынан СР Президиэнин ыйааҕынан Хоттоҕор нэһилиэгин дьаһалтатын специалиста **Лидия Прокопьевна Данилова** "СР муниципальнай сулууспатын туйгуна" балиалэри туттулар.

Бу наҕараадалары улуус баһылыга А. Т. Ноговицын, улуус Мунньаҕын председателэ В. В. Гуляев ахсынньы 14 күнүгэр Баһылык Сана дьыллааҕы баальгар үөрүүлээх быһыыга-майгыга туттардылар.

Улууспут 2013 сыллаах бастыҥ дьоннорун истэриттэн алтата спорт эйгэтиттэн киирбиттэр. Эмиэрититтэн улууска сыл бастыҥ ветеринара, эргиэнин, сибээһин, бэчэтин (СМИ) үлэһитэ диэн номинациялары эбии олохтуур сөп эта.

И. ПОНОМАРЕВ.

Үбүлүөйдээх биир дойдулаахтарбыт

БАСТЫҢ ОБЩЕСТВЕННИК, УОПУТТААХ САЛАЙААЧЧЫ

Төрөөбүт түөлбэбит, тапталлаах Чурапчыбыт сирэ - дойдута дьонугар - сэргэтигэр үгүт тыыннаах. Бу кураайы да буоллар бэрт ураты кэрэ айылҕалаах Ийэ сирбит ыччаттарын нуолур солко куех хонуутуттар республикаҕа бастыннар истэкайан дьоҥун дьон гына үүнэрэн баччаанна дылы республикаҕа бастыннар истэриигэр сырыттахпыт. Чурапчы ытык сирэ үлэҕэ хорсун дьону сөбүлүүр, кинилэргэ өйөөн кыһалҕалаах кэмнэр кыһарыйыыларын тулуйан аастаҕа.

Өр сылларга Чурапчы улууһун федеральнай казначействотын салайан кэлбит, бэрт соторутаахтыы улуус баһылыгын экономикаҕа уонна үлүгэр солбуйааччытынан ананан үлэтин саҕалаан эрдэр Иннокентий Константинович Матвеев хонтуоратыгар эрдэ хааттарбакка общественнай үлэнэн хорутуулаахтык, олус кэскилдээхтик үлэлээн кэллэ. Ол үлэтэ быйыл үтүө түмүктэри көрдөрдө. Кини салайар "Куоҕалы" ТОС салаҥньэрэ чулуу үлэни көрдөрөн, анал күрэхкэ бастаан 1 300 000 солкуобай кэмэйдээх бириис ылары ситистэ. Бу үп ТОС иннинэн түөлбэлэр тас көстүүлэрин туһарыы, уу ситимин тардыы, өр сонньуур сирдэрин онгоруу курдук үлэлэргэ туһаайыллыахтаах. Иннокентий Константинович: "Бу күргүөмнэх, түмсүүлэх үлэбитинэн ситиспит суумабыт бастатан туран дьон олорор сирдэрин туһугутар үлэлэһиилэрин көҕүн көтөҕүүгэ сүрүннэн сыалланыа", - диэн түөлбэтин дьоҥун кытта кэскилдээн торумнуурун истибитим.

Иннокентий Константинович бу күннэргэ бэс уон сааһын туолар. Олоҕун орто омуррҕанын бэлиэ кэрдиҥнэн итинник дьоҥун ситиһиилээх хардыылаах-рыттан чугас дьоно, коллегалара, табаарыстара үөрэбит. Өссө да ситиһиилэр кэлэ турдунар, туспаах үлэҕэ - хамнаска ыҥайыгас хоннохтон диэн баҕа санаабытын, үтүө алгыспытын тиэрдэбит.

Иннокентий төрүт Чурапчы киһитэ, Одьулуунтан төрөөбүтэ. Аҕата Константин Егорович тыыл, эргэн ветерана, сэбиэскэй - хаһаайыстыбаннай үлэһит, Одьулуун наһилиэгин "Бочуоттаах гражданина". Ийэтэ Феодосия Афанасьевна үлэ ветерана, Хоту көһөрүллүү кыттыылаах. Биэс оҕоттон ортоку оҕонон күн сирин көрбүтэ. Кыра эрдэҕиттэн убайыгар Владимиргa эриллэн булгуурга - алтыырга үөрэхтиигэ. Иккис кылааска сылдьан күөрэтиигэ ытан дьиэрэн куһу түһэрэн турардаах. Бу бастакы буллун дьонутар илдьэн үөрэ сонуспуттаах. Ийэтин, аҕатын хайгыы көрбүт сырдык характарын куруук сүрөҕөр - быарыгар истиэнник илдьэ сылдьар. Ол кэмтэн ыла сааскы кус буллуттан, күһүнгү куобах күрэҕиттэн сыл ахсын маппакка Ийэ Айылҕатын алтыһан, Баай Байанайтан бэриҥнэрэн баччаанна дылы кэлла. Кэлин Томпо улууһугар "Мамонт хайатыгар", Үөһээ Дьаанытыа аатырар Арыылаахха тиийэ бултаан, ол сир сорсуннаах булчут дьоҥун кытта билсэн сылдьыталаабыта. Иннокентий хаппа да сырыттар сиэр - туом сокуоннарын тутуһар. Кини: "Бултааһын бастатан туран айылҕаттан бэриҥнэрии буолар. Бэриҥиннэрии хаһан баҕарар сэмэй буолар, оччоҕо алгыстанар", - диэн киһини толкуйдатааччы.

Иннокентий оскуоланы бүтэрэн, Оренбург куораттаа финансовай техникумна киирбита. Сахалар аҕыйах да буоллаллар татаардар, башкирдар, казахтар эрбэх сирдэрэ буолан баркэ табыллан, табаарыстаһан үөрэҕи ситиһиилээхтик бүтэрбита. Кини кэрэхсиих, ол доҕотторун кытта билиҥин даҕаны интернетэнэн биллэ, сонуннарын кэпсэтэ сылдьаллар.

Үөрэҕин саҥа бүтэрбит эдэр специалист кэлэт, Егор Егорович Васильев дириэктэрдээх Карл Маркс аатынан совхуоска бухгалтерынан үлэлии киирэр. Салгыы бу уустук, ураты аккуратааһы ирдиир идэҕэ үөрүйэллан тахсыы иккис олугунан буолбута. Чурапчытаабы промкомбинатка үлэлэ. Иннокентий манна сүрүн экономист - бухгалтер буолан оччолорго мунутаан сайдан олорбут тэриллэҕэ үлэлээбита. Дириэктэринэн Андрей Павлович Листиков этэ. Кадры бөҕөргөтүү бөрөдэгинэн "Якутгражданстрой" тэриллэтигэр сүрүн экономиһынан анаммыта. Салгыы рынок эйгэтигэр уһаарыллан - хатарыллан, Тимофей Васильевич Ноев салалгатынан "Амма - Даймонд" АО финансовай дириэктэринэн үлэлээбитэ. Онтон ыҥырыы бөрөдэгинэн 1996 сылтан Чурапчытаабы Федеральнай Казначейства начальникын солбуйааччынан, салгыы 1998 сылтан сирэй салайааччынан аастыт сылга дылы үтүө суобастаахтык үлэлээн кэлбитэ. Эргэ военкомат дьиэтин саҥардан, туспаран туттарыыны кини көҥүлэн, бэйэтэ барытыгар сүүрэн - көтөн, онготорбута биир улахан ситиһиитэ. Билиҥин улуус кэбинин саамай көстүүлээх, ытык томторун киэргэтэн турар дьиэнэн Федеральнай Казначейство дьиэтэ буолар.

Иннокентий Константинович общественнай үлэттэн туора турбатах салайааччынан буоларын дьон ытыстыы бэлиэтиир. Кини "Дьабыыла" диэн Одьулуунтан төрүттэохтэр түмсүүлэрин уонтан тахса сыл салайыста, 13 сыл улуус гимназиятын төрөппүт кэмитиэтин, кэлин оскуола салайыытын сэбиэтин (ПУС) үлэтигэр быһаччы салайсан, кыттыһан кэллэ. Улуус аҕаларын Сүбэтин чилиэнэ уонна "Куоҕалы" ТОС салайааччытынан хара маҥнайгыттан сөбүлэһэн үлэлээбитэ. Куоҕалылар бастатан туран гимназияны кытта күүстэрин холбоон саха балаҕанын туппуттара. Ити кинилэр дьоннорун түмэр сирдэрэ буолбута. Түмсүү ханна баар да үлэ онно күөстүү оргуйар, ситиһиилэр да кэлэн иҥэллэр. Олохтоохтор идеялара куруук элбэх, сайдыыга дьулуһуулара куруук улахан, онон уопуттаах салайааччы сөптөөхтүк күүһү аттаран туруоран бу түөлбэлэр түмүстүлэр. Ол "Манчаары оҥьууларын" көрсө тэрэһиннэргэ кэрэхсэнэ бэлиэтэммитэ.

Матвеевтар улахан дьиэ кэргэн. Иннокентий эрэллээх доҕоро, олоҕун аргыһа Мария Петровна Чурапчы наһилиэгин дьаһалтатыгар специалиһынан үлэлиир. Эмиэ общественнай үлэттэн туора турбатах киһи буолар. Онон олорор сирдэрин туһугутар, бар дьоннорун кыһалҕалара аччыырыгар биир санаанан салайтарыылара хаһан баҕарар туһалаах, өйөнсүүнү, өйдэһүүнү куруук олохтуур. Үс оҕолоохтор. Улахан кыыс Яна Саха Республикатын Экономикаҕа министиэристибэтигэр үлэлиир, онтон уоллара Бэргэн Москваны бүтэрэн "Россельхозбаанка" специалиһынан анаммыта. Кыра кыыс Туйаара С.К.Макаров аатынан Чурапчытаабы гимназиялаҕа 8-с кылааска үөрэнэр. Иннокентий аҕалаах ийэтэ быыбырыын биирдэ олорбуттара 55 сыллын үөрэ бэлиэтэбиттэрэ. Онон кырдьаҕастар үтүө олохторун хоҥоробура утумнанан барарыгар эрэл улахан.

Иннокентий Константинович бэйиэ улахан эпиэттээх дьыаланы салайсыыга солбуйааччынан анаммыта. Кылгас кэм да иҥнигэр буоллар үлэ сүрүнэ биллэн, саҥа сылга чоҥту быыаннардаах киирдэ. Ыйыталастахха саҥа үлэтин хайысхатын кэпсииригэр, биири бэлиэтиир: "Улуус хайаан даҕаны производственнай көрдөрүүлэрин туһсараҕа дьулуһуохтаах. Баһылык Андрей Тимофеевич улуус сайдыытын производство таһымын үрдээһинин нөҥүө көрөрө саамай сөп. Нэһилиэктэр калтэйдии бюджет үбүгэр олорон хаалаары гыннылар. Ити сайдыыга тириэрдибэт. Нэһилиэнньэ онорон таһаарыы эйгэтин баһылыахтаах, өтө онгоруу эйгэтэ биллэрдик кэҥиэхтээх. Экономикабыт төрдө тыа хаһаайыстыбата буолар, онон манна улахан хамсаһыны таһаарыахтаахпыт". Кырдьык онорон таһаарыы баар эрэ буоллаҕына сайдыы баар буолара чахчы. Быйыл улууска "Благоустройство сыла" биллэриллиннэ, онно улахан хабааннаах үлэ ыллары ититии ситимигэр холбоохуна, онтон сирдэтэн тыа сиригэр дьиэлэр толору хааччыллыылаах буолуулларын ситиһиигэ туһаайыллыахтаах. Суоллары оноруу, уулуссалары туһсарыы, сырдатыы барыта кэлим программанан салаллан ыытыллыахтаах. Онно үп - харчы туруорсуута бастатан туран докумуон таһыма үрдүгүн ирдиир. Иннокентий Константинович салайар салаата чуолаан ити көстүбэт уонна быһаарыыгаах үлэни толоруохтаах. Онон эпиэттэх үлэҕэ ситиһиилэри, ылыллыбыт кирбиилэри сайыннаран салгыы сайдыы олугун уурсан ис диэн баҕа санаабыт бастыын, үбүлүөйдээх күнүнэр аныыбыт. Олох орто омуррҕана "Оҕо саас" диэллэр кырдьаҕастар, онон өссө да улууһун туһугар үлэлиир - хамсыыр кэмнэрин иннигэр. Кытаатан доруобай буол, чугас дьоннорун этэҥнэ, дьоллоохтук сылдьаннар күүс көмө, өйөбүл буоллунар.

Афанасий ЗАХАРОВ.

Сочитааҕы олимпиаданы көрсө

РОССИЯ ХАМААНДАТЫГАР ЫАЛДЬЫАХХАЙЫҢ!

Сочитааҕы кыһыҥҥы олимпийскай оонньуулар аһыллаллара 15 хонук хаалла. Бу 4 сылга биирдэ ыытыллар суду күрэхкэ барыта 7 олимпийскай спорт көрүнэр 15 дисциплинэҕэ ким бастыырын быһаарсыахтара. Итиннэ барыта 98 мэтээл--биатлон (11 мэтээл оонньоноҕо), бобслей (3), скелетон (2), керлинг (2), ханкынан сүүрүү (12), фигурнай хатааһылааһын (5), шрот-трек (8), хайыһарынан сүүрүү (12), хайаттан хайыһарынан түһүү (10), хайыһар двоеборьета (3), трамплинтан ыстаныы (4), фристайл (10), сноуборд (10), саласканан түһүү (4), хоккей (2) оонньоноҕо.

Биллэрин курдук, биһиги Сахабыт сиригэр спорт кыһыҥҥы көрүнэриттэн ордук хайыһар көрүнэ сайдан кэлла. Ити ебүгэлэрбит быыбырбыырхыттан булка хайыһары туһаналларыттан үтүө үгэс үөскээбититтэн, үһүн кыһыннаах буоламмыт хаар элбэҕинэн дьарыктарга, оҕолор сыыртан хатааһыылыларыгар услуобуйа мэлдьи баарыттан, хайыһары булуу, атыылаһыы уустуга суоҕуттан буолар. Биһиги улууска спорт бу көрүнэр ситиһиилээх, үрдүк көрдөрүүлээх спортсменнардаахпыт. Олимпиаданан сибээстээн кинилэртэн кыҥас ыйытыктарга хоруйдаабыттарын билиҥиннэрэбит.

И. И. ХАРЛАМПЬЕВ, республика хайыһар спордугар федерациятын толороччу дириэктэра.

– Бастатан туран, дойдум олохтоохторун, спорду сэргэхэччилэри быйылгы кыһыҥҥы олимпиада биһиэхэ, Россияҕа Сочи куораттаа буоларынан эрэрдэлиибин, телевизорынан көрөн хамаандабыт туһугар ыалдьарҕыгыар ыҥырабын.

Республика хайыһар спордугар федерацията быйыл кыһыҥҥы, олимпиадалаах сезонҕа элбэх үлэни ыытыаҕа. Федерация салайааччытынан Ил Түмэн депутата, республика хайыһарга чемпиона С. С. Иванов үлэлиир. Чурапчы улууһуттан кэлэн дьаһалта спорка управлениетын начальника В. И. Давыдова, хайыһар федерациятын салайааччыта В. П. Барашковы кытары көрсүһэн быйыл ыытыллыахтаах дьаһаллары былаанныабыппыт. Ити былаанынан олунньу 22-23 күннэригэр республика кубогын этабыгар манежка күрэхтэһии Кытаанахха, кулун тутар 15-16 күннэригэр республика чемпиона В. М. Тимофеев бириниҥигэр күрэх Алаҕарга, муус устар 3-4 күннэригэр "Урожай" общество күрэхтэһиитэ республика чемпиона А. Д. Евграфов 80 сааһа туолуутугар ананан Хайахсыыска ыытыллыахтара.

Сочитааҕы олимпиадаҕа киириэхтэрэ диэн эрэммит хайыһардьыттарбыт Дмитрий Плосконосов уонна Александр Панкинскай кыттыбат буоллуулар. Биһиги республикабыт аатыттан күрэхтэһиилэргэ кыттар Никита Крюков уонна Алексей Петухов сүүмэрдэммит хамаандаҕа киллэрилиннилэр. Кинилэр Алданнааҕы хайыһар клиникэтэ кэлэн дьарыктана сылдьыыбыттара. Онон болҕомноолэригэр биһиги эмиэ кыттыгастаахпыт. Бу спортсменнарбытыгар уонна Россия хамаандатын бары спортсменнарыгар ситиһиилэри баҕарыаҥ.

Олимпиадаҕа сылдьыыбыттын, күрэхтэһии туһаннэрин "Саҥа олох" нөҥүө билиҥиннэриэм.

Иван Николаевич Попов, хайыһарга СССР спордун маастарыгар кандидат:

– Биһиги кэммитигэр өр саас буоллар эрэ салааскалыы, хайыһардьыы, иллэҥ кэмигэр наар таһырдьа сылдьара. Мин хайыһарынан оскуолаҕа үөрэнэр сааспыттан утумнаахтык дьарыктанабын. Улуус оскуолаларыгар Кытаанах оскуолата бу көрүнгэ инники сылдьара. Республикатааҕы күрэхтэһиигэ 1953 сыллаахха сэттис кылааска үөрэнэ сылдьан улуус чиэһин көмүскэммин кыттыбытым. Анна Макарова, Егор Кириллин, Алексей Потапов баалларга. Итиҥнэн ыла оҕолорго, эдэрдэргэ, улахан дьоҥҥо, ветераннарга улууһум чиэһин 75 сааспар диэри көмүскэбитим. Николай Захаров, Алексей Евграфов, Афанасий Илларионов, о. д. а. республика бастыҥ хайыһардьыттарын кытары бигэ хамаандаҕа сылдьан күрэхтэспиппинэн киэн туттабын.

Бастыҥ ситиһиибинэн Сибиир уонна Дальнай Восток зонатыгар 10 км чемпионнаабытым, 20 км үһүс миэстэ буолбутум буолар. Ити ситиһиилэрбинэн Россия тыатын сирин спортсменнарын Свердловскай куораттаа буолбут күрэхтэһиитигэр кыттыбытым. Республикаҕа бириистээх миэстэни ылаттаабытым. Чурапчы хамаандатын "сулустаах чааһа" 1988 сыллаахха 10-с спартакиадаҕа буолбута. Итиннэ хамааннаан республика абсолютнай чемпионнарынан буолбуппут. Ити кэмнэргэ бырааттыы Ким, Вячеслав, Аркадий Тимофеевтар, Дмитрий, Петр, Василий Барашковтар, Олег Парфенов, Иван Корякин, Вера Борисова (Нохтунская), Мария Литвинцева (Лебедева) курдук хайыһарынан утумнаахтык дьарыктанар, лаппа үчүгэй көрдөрүүлэрдээх спортсменнардаах этибит.

Бэйэм 1968 сыллаахха Москваҕа тренердэр оскуолаларын үөрэнэн бүтэрбитим. Ити кэмтэ ыла Чурапчы хайыһардьыттарын иитиигэ-эрчиһиигэ күүһүм-ыаҕым тиийэрдэ ананан кэллэҕим. Наһилиэктэ бу көрүнгэ улууска, республикаҕа тиийэ биллэр ситиһиилэрдээҕэр мин кылаатым эмиэ баар.

Сочитааҕы олимпиадаҕа Россия хамаандата бириистээх миэстэҕэ киирдэр диэн баҕа санаалаахпын. Аан дойду күрэхтэһиитин телевизорынан көрдөхпө биһиэннэрин көрдөрүүлэрэ эриэ-дэхси буолбатах эрээри, олимпиада кэмигэр дьарыктарын, кыахтарын мунутуур чыпчаалыгар тиийэн инники күөнгэ тахсыахтара диэн эрэ саныыбын. Дьэ хайаһаллар.

Алексей СЛЕПЦОВ.

Тыа хаһаайыстыбата

СҮӨҺҮ АХСААНА АҒЫЙААҺЫНЫН ХАЙДАХ ТОХТОТОБУТ?

Тыа хаһаайыстыбатын министирин бастакы солбуйаччы Н. Н. Попов "2014 сылга тыа хаһаайыстыбатын үбүлүөһүн механизма" диэн ыстатыйатыгар республика үрдүнэн кэнники үс сылга сүөһү ахсаана аҕыйааһынын тохтотор сыалга 2,7 млрд. солкуобайы бюджет харчытын укта, ол үрдүнэн сүөһү ахсаана аҕыйааһына тохтообот. Үүт соҕотуопката биир сыл иһигэр 83 тыс. тоннаттан 63 тыс. тоннаҕа түстэ" диэн суруйар. Биһиги улууспут баһылыга А. Т. Ноговицын 2013 с. отчуотуттар сүөһүбүт төбөтө улуус үрдүнэн 1000 төбөнөн аҕыйаабытын туһунан иһитиннэрдэ.

Сүөһү төбөтө аччаһынын биричиинэтэ элбэх. Бастатан туран, сылын аайы элбэх турар сүөһү сүтүүтэ. 2013 сылга 324 ынах сүөһү, 68 сылгы сүтэн 10140000 солк. суумалаах ноҥоот тарыста, ветеринарнай управление дааннайынан. Сүөһү сүтүүтүн таһаарбат инниттэн ханнык дьаһаллары ылыахха өбүлү?

Сүөһүтэ, сылгыта чипирование диэн бэлиэтэһин саҥа көрүнүн бары нэһилиэктэри хабан олохтоох киллэриэхтэ. Киэҥ сирдээх-уоттаах нэһилиэктэргэ анал хаарчахтары тутан баһынайдар, чаһынайдар субан сүөһүлэрин сайыһын анал бостуукта-ргa туттаран көрдөрүөхтэ.

Күһүнгү ыйдарга оҕо, устудьуон үөрэхтэрэ саҕаланыытыгар, дьон харчыта наадыйан сүөһүнү калин омуктарга, куораккa киллэрэн туттарыыта элбиир, итини хонтуруоллааһыны күүһүрдүөхтэ.

Бары билэрбит курдук, сүөһү көрүүтүнэн биһиэхэ эрэ буолбатах, республика үрдүнэн орто саастаах, орто сааһын аһан эрэр нэһилиэннэ арангата дьарыгырар. Онон сүөһү ахсаанын аҕыйатыы биир сүрүн биричиинэтинэн дьон саһыран сүөһүнү кыайан көрбет уонна кыайан оттообот буолуулара буолар. Бу боппуруоһу быһаарыыга хас нэһилиэк аайы сааһырбыт, инрин кыһыннары көрөр анал кооперативтары тэрийтэлиэхтэ. Оттообутунта билигин нэһилиэк аайы баар рулоннуур пресстэринэн бу дьон оттоорун быльырыын Мугудайга, Толөйгө тэрммиттэрин курдук пресстээн, чөмөхтөөн биэрэрин тэрийиэхтэ.

Нэһилиэктэр аайы баар сылгы кооперативтара сорохсороохторо сылгы төбөтүгэр кэлэр субсидияны, бурдугу үллэриинэн эрэ дьарыгыраллар. Бу кооперативтар нэһилиэннэ сылгыта суох арангатын сылгылыыр, сылгы ахсаанын элбэтэр, боруодатын туһаран хааныйдааһыны таһаарбат инниттэн кэмиттэн кэмигэр атырдары уларыгар кэскиллэхтик, утумнаахтык үлаппыллэрин ситиһиэхтэ.

Тыа хаһаайыстыбатын управлениета нэһилиэктэр баһылыктарын, тыа хаһаайыстыбатын специалистарын кытыннаран бу боппуруостарга анал программа ылынан үлэлиирэ буоллар туох эмэ хамсаһын тахсыа этэ дии саныыбын. Дьон сүөһүтүн кыһыннары көрөр кооперативтарга правительствоҕа туруорсан нолуокка анал чэпчэтиллэри көрдөрүөхтэ. Улууска ыытыллар күрахтэһии усулуобуйатыгар дьон сүөһүтүн көрөр кооперативтардаах нэһилиэктэргэ көҥүлүүр эбии балла эбиэхтэ.

Биирдэ эмэтэ кэлэн аһар Ил Түмэн депутаттарын кытары бу боппуруоска кэпсэтэн көрдөхтө: "Субсидия бөҕөнү көрөбүт, онтон ордук туох нааданый?", – диэн эппиэттиллэр. Харчы баар буолла даҕаны дьон сүөһүтүн ким баҕарар тылланан туран көрүөхтэриин курдук саныыллар. Сүөһү үлэтэ диэн биир күн өрөбүлэ суох, ыарахан үлэ буоларын, дьон сүөһүтүн көрүү улахан эппиэтинэстэриин, билигин хас нэһилиэк аайы баар үлэтэ суох дьон бу үлэҕэ сөбүлэһэн үлэлэһэллэриин соччо ыйдаабаттар.

Улууска баар 17 нэһилиэккэ "Туймаада-лизинг" Мэҥэ-Хаҥаласка, Бүлүүгэ, Тулагы-Киллэмнэ, Горнайга, БөҺиҥи Мыҥдаҕаайыбытыгар тутуталаабыт уонна тута сылдьар ыарахан сыаналаах хотоннорун курдук хотоннор тутуллубуттара чахчы. Онон билигин араас мини-пилорама, тутар, ититэр матырыйаал далэйбит кэмигэр бойэ кыаҕынан чэпчэки сыаналаах сүөһү кыстыыр хотоннорун дьон сүөһүтүн көрөр кооперативтарга аҕаан, нэһилиэктэр субуотуньук да күүһүнэн, тутар кыахтаахтар. Хотон сыанатын ыаратар саах таһаарар, уулатар систиэмэлэри, ыарахан сыаналаах омук тэриллэрин эрэ туруоран быһаара сатаамыахха. Билигин трактор сохор уу баһар водораздатчиктарын мындыр дьон кыһыннары тоҥорбөкө уу баһыытыгар тутталлар. Хотон иһигэр хайа баҕарар сылдьар дьоҕус кытай трактарын скрепер тиэптэах саах баһар тэрили оноруон, хотонтон саах таһаарыытын боростуойдук быһаарыахха сөп. Дойка, охладитель туруорар буоллахха сыаналанара ол эрэ буоллуо.

Бу суруллубукка сыһыаннааҕынан биһиэхэ Бахсыта баар дьон сүөһүтүн көрөр кооперативтар үлэлэрин сырдатыахтын баҕарабын. "Наттаабай" сайыныгы кооператив 2003 сыллаахтан тэриллэн үлэлиир. Салайаччылара Василий Васильевич Местников, Ульяна Николаевна Местникова уонна бостуук Евсей Николаевич Мохначевскай үлэлииллэр. Кинилэргэ оҕолоро көмөлөһөллөр. Бу саастарын тухары сүөһү үлэтигэр үлэлэһит удьуор үлэһит дьон оҕолоро. В. В. Местников ийэтэ Марфа Ильинична Местникова Бахсы нэһилиэгин бочуоттаах олохтоох, элбэх кылгыны ыччаты сүөһү үлэтигэр тахайбыт киһи. Ульяна уонна Евсей ийэлэрэ Анисья Саввична Мохначевская эмиэ сааһын тухары ыанньыксытынан үлэлэһэбит, Алаҕар нэһилиэгин биир киэн туттар үлэһитэ этэ. Бу дьон сайын аайы "Наттаабай" сайылыкка чаһынай дьон 100 төбө ынахтарын ылан ыан, сүөһүлэрин туттарбыт дьоҥҥо үүт харчытын толору төлүүллэр. Быйыл бу дьон маннык тэринэн үлэлэһиттэрэ онус сылларыгар улууска сайыныгы кооперативтар күрэхтэһиилэригэр бастаан, үөрүүлэрэ улахан. Кинилэр оссо бойдоларын күүстэриэн кыһынын эмиэ дьон сүөһүтүн көрөөрү 60х10 м иэннээх кыһыныгы хотону баҕаналарын буурунан үүттэн түһэрэн, үөһэ өнүөлэрин баайан туруораллар. Тутуу ойбүл суоҕунан сиппэккэ, кыайтарбакка турар.

"Илин" кооператив 2009 сыллаахха тэриллибитэ. Быйыл үлэлэһиттэ бөҕис сылыгар барда. Кыһыннары-сайыннары дьон сүөһүтүн көрөр. Сайынын "Бэс тумуһах" сайылыкка базаланар. Салайаччыта Чечня сэриитин ветерана Иннокентий Иннокентьевич Тарабукин. Наставниктара Карл Маркс аатынан, "Мугудай" сопхуостар саҕана ыанньыксытынан үлэлэһэбит уопутуттаах үлэһит Анастасия Николаевна Федорова. Ыанньыксытынан Аграфена Дмитриевна Федорова, ис-тас үлэлэргэ Виктор Михайлович Федоров үлэлииллэр. Маны таһынан кыһынын дуоҕабарынан иккилии үлэһити хамнастаан үлэлэтиллэр. Быйыл бу үлэҕэ Григорий Григорьевич Федоров, Андрей Андреевич Владимиров үлэлииллэр. Сайынын оҕолоро көмөлөһөллөр. Бөҕүнэ кыһын уопсайа 111 төбө сүөһүнү кыстатан туруораллар. Ону таһынан 9 ийэ сибиинньэ, 1 атыыр сибиинньэ, куруолук, коза иитэллэр. Сайынын сибиинньэлэрэ 40-50 төбөҕө, кроликтара 50 төбөҕө тиийэр. Аастыт 7 сылга сүөһү көрүү ирдэбилин төлөбүр төбөтүгэр 500 солк. этэ, быйыл 700 солк. оҥорбуттар. Ньирэй өлөр тубэлтэтигэр, сүөһү суттэриинэ төлүүллэр. Үчүгэй диэн ньирэйи, субаны сүөһүнү кытта көрөллөр. Сайынын үүт харчытын 20-лии солк. төлүүллэр. Кыһын көрдөрөр сүөһүгэр оккун тиэйтэрэн биэрэрин. Тиэхиникэтэ суох дьоҥҥо бөйэлэрин тракторларынан тиэйэллэр. Кэккэлэһэ Алаҕар нэһилиэгиттэн биэстии сылга дуоҕабардаһан сүөһү көрдөрөр ыаллар бааллар.

Маннык кооперативтардаах, үлэһит дьоннордоох буоламмыт биһиги, бахсылар атын нэһилиэктэргэ холоотоххо, сүөһүбүт ахсааныы улаханык аҕыйаппатыбыт. Ыанар ынах ахсаанын быйыл тохсунньу маннайгы күнүнэҥи турбуттан элбэтэн, 457 төбөҕө тиэрдибит. "Чурапчы" ТХПК салайаччытынан А. Т. Ноговицын үлэлиир кэмигэр кини кыһамныытынан, дьулуурунан дойдалаах, үүт сойутар тэриллэх сайылыктары тутуу күүскэ ыытыллан, аныгы сайылыктарбыт ахсааныттан элбэх улуустартан иккки күөҥнэ сылдьабыт. Аны дьон сүөһүтүн кыһыннары көрөр кооперативтары нэһилиэктэр аайы тэрийэрбит буоллар, сүөһү төбөтө аҕыйааһынын лаппа аҕыйатыа этибит.

"Сүөһү төбөтүгэр бэриллэр субсидия кэдьүүһү биэрбэтэ, сүөһү ахсаана сөн биир аҕыйыы турар" диэччилэри кытары собуласпаппын. Мин бу ыстатыйабар суруйарым курдук тэриннэхтэ бу бэриллэр субсидия кэдьүүһэ, дьэ кэстүө этэ.

С. С. НОГОВИЦЫН,
үлэ ветерана, СР бочуоттаах землеустроитела,
"Гражданскай кылбаан" болыс хаһаайына.

Нэһилиэктэн сонуннар

МЫНДАҒААЙЫГА ТУЙГУН ҮӨРЭНЭЭЧЧИЛЭРИ ЧИЭСТИИР БААЛ

Тохсунньу 17 күнүгэр Р.И.Константинов аатынан Амма орто оскуолатын бастыҥ үөрэхтээх оҕолоро "Болугур нэһилиэгэ" МТ баһылыга И.И.Николаев тэрийбит баальҥар ыалдьыттаатылар.

Дьоро күнү Президеммит Саҥа дьылыҥар сылдьар чиэскэ тиксибит Таня Собакина, улууска "Сыл бастыҥ үөрэнээччитэ" үрдүк аат хаһаайыката Люба Дьячковская, "Сыл бастыҥ спортсмена" Саша Ильин итиэннэ улуустуу иккис миэстэлээх, Кырачаан Хаарчаанаҥа Валерия Диодорова ыалдьыттаҕаллаан ыытыллар. 2013 сыл түмүгүнэн оскуолабытыгар 16 туйгун, 46 хаачыстыбаннаах баар буоллар.

Үөрэх сылын түмүгүнэн «Сыл бастыҥ спортмена» үрдүк аат 11-с кылаас үөрэнээччитэ национальнай ыстанга спордутар республика, улуус хас да төгүллэх чемпионутар Ваня Игнатьевка, "Бастыҥ үөрэнээччи" аат олимпиадалар призердарыгар Михаил Сысолятиҥҥа, "Бастыҥ общественник" аат Сардана Саввинаҕа ананна. Туйгун, үчүгэй сыаналарга үөрэнэр оҕолорбут баһылыктыт, оскуолабыт бочуоттаах грамоталарын, сыаналаах балаҕ тутан үөрүөхтэрин үөрдүлэр. Иннигэ эрэллэрэ, ыллыктаах саналара күүһүрдэ, сүрүннэрэ көтөҕүлүннэ.

Үөрэхтит кыһатын дириэктэрэ Д.Д. Павлов үөрэнээччилэрбитигэр, Павлик Лазаревка, Петя Гермогеновка, Маня Кампеевааҕа тутталылынна. "Өркөн Өй" номинациялары аналаата, 8-с кылаас үөрэнээччитигэр республикабыт киинигэр тиийэн, "Иннигэ хардыы" муода уонна дизайн эйгэтигэр ситиһиилээхтик кыттыбытын туоһутун, төрдүс таһымнаах дипломун туттарда.

Төрөппүт кэмитиэтэ, сыннаалаах киниэ оонньуу арааһын тэрийда.

Күнү быһа үлүскэн үөрүү, истиҥ мичээр, сөҕүү-махтайыы арыллаата.

Нэһилиэктит дьаһалтатыгар сылын ахсын маннык дьоҕурдаах оҕолорбутун көҥүлүүр, чиэстиир баалы тэрийэрин үрдүктүк сыанабыыбыт.

Вероника ДЬЯЧКОВСКАЯ.
"Арылы" пресс-киниэ.
Мыҥдаҕаайы.

ЭҺЭРДЭЛИИБИТ!

Күнду кэрэммин, ааҕабытын **Федор Павлович ТРОФИМОВЫ** 55 сааскын туолар үтүө күннүнэн иҥиитик - истинник эҺэрдэлиибит!

Баҕарабыт күнду кинибитигэр чэгиэн-чэбдик дорообуйаны, дьолу -соргуну, ыллыыр ырыаларын күүнүнэн ыраата - саида тухаргар, айымныылаах үлэҕэр ситиҥнилэри, баҕа санааларын туола туруоннар. Барыы үтүөнү кэрэни!

ЭҺэрдэни кытта кэргэннин, кылыҥын.

***

Күнду коллегабытын, улууспут «Чаран» сурунаалын редактарын, Россия Журналистарын союзун чилиэнин, «Кылыҥ кемуо бөрүө» бэлиэ хаһаайкатын **Оксана Васильевна ЖИРКОВАТРОФИМОВАНЫ** СР Бэчээтин туйгуна үрдүк аата инэриллибиаатламмытынан истинник эҺэрдэлиибит!

Салгыы «Чаран» сурунаалга баай ис хоһоонноох суруйууларгынан, сана геройдарынан өссө да дьону-сэргэни үөрдэ туруоргар.

Тус олохтор чиҥ дорообуйаны, ааларын, күнду сиэнин таталларыгар үйдэрэн өссө да айымныылаахтык үлэлээ, ай-туй!

ЭҺэрдэни кытта биргэ үлэлиир «Сана олох» хаһыат редакциятын коллектива, профкома.

БИЛЛЭРИИЛЭР / ОБЪЯВЛЕНИЯ

УАЗ - бортовой атыылаллар 1989 с. сылгата 130 т. солк. Столярнай сыахха улаһыллар наадыйабын, хаммаһа ыйга 15 - 20 т. солк. **Тел: 8-914-238-47-06.**

***

Принимаю заказы от администраций МО наслегов, учреждений (МАУ, МБУ, МУП) на размещение государственных и муниципальных заказов на официальном сайте zakupki.gov.ru согласно ФЗ-44 "Федеральная контрактная система". **Тел: 8-914-298-83-78.**

***

Продажа и установка спутникового ТВ "Телекарта Востока" до 120 каналов: SD-ресивер за 3000 руб. ("пушущий", без каналов САХА), HD-ресивер за 4500 руб. (2 канала САХА+все каналы), карта доступа CONAX на 4 месяца - 2000 руб, а также полные комплекты без установки или с установкой. Принимаем годовую оплату - 2400 руб. без комиссии. **Тел: 8-914-237-19-05, 8-914-237-19-06.**

***

Купплю жеребятину, кг 300 рублей. **Тел: 8-914-273-32-21.**

***

Ушницкай Николай Николаевич аатыгар бэриллибит паспар сүүрүүнэн дьиэ суоҕунан ааҕыллар.

Пенсионный фонд извещает

ИНФОРМАЦИЯ ОБ ИЗМЕНЕНИЯХ ДЛЯ ПЛАТЕЛЬЩИКОВ СТРАХОВЫХ ВЗНОСОВ В 2014 ГОДУ

Тарифы страховых взносов на ОПС

	2014	2015
Организации СМП	21,2 %	22 %
Организации и ИП, применяющие ЕСХН	21 %	22 %
Организации, использующие труд инвалидов	21 %	22 %
Организации и ИП, применяющие УСН	20 %	20 %
Основной тариф	22 %	22 %

Согласно пункту 4 статьи 3 Закона N 351-ФЗ уплата страховых взносов на обязательное пенсионное страхование (начиная с расчетного периода 2014 года) осуществляется единым расчетным документом, направляемым в Пенсионный фонд Российской Федерации на соответствующие счета Федерального казначейства, с применением кода бюджетной классификации (КБК), предназначенного для учета страховых взносов на обязательное пенсионное страхование в Российской Федерации, зачисляемых в Пенсионный фонд Российской Федерации на выплату страховой части трудовой пенсии, в том числе 10 процентов свыше установленной предельной величины базы для начисления страховых взносов) без разделения на страховую и накопительную часть.

392 1 02 02010 06 1000 160 Страховые взносы на обязательное пенсионное страхование в Российской Федерации, зачисляемые в Пенсионный фонд Российской Федерации на выплату страховой части трудовой пенсии.

А.М. ГРИГОРЬЕВА,
начальник отдела администрирования страховых взносов.

Кэриэстэбил

АҔАБЫТ ТУҺУНАН ҮТҮӨ ӨЙДӨБҮЛ

Бу Орто дойдута чугас иҥнии сүтэрэргэ ордук хомолтолоох, хараастыыллах суох буолуо.

Ол курдук, бу дьыл тохсунньу 11 күнүгэр таттыыр кэргэнэм, ааҕыт **САВВИН Афанасий Афанасьевич** эмиэ ыалдьан олуо сөҥүмардык күн сиригэ барбыта. 40 хонугун туолла.

Афанасий Афанасьевич 1939 сыл ыам ыйын 31 күнүгэр Болугур нэһилиэгин Мыйдаарыйы бөҺүөлэгэр колхуоспаах дьиэ кэргэнигэ төрөөбүтэ. Оҕо саҺа ыраханыык вастыта, ол курдук туоргэдэр аата өлөн, онтон ийэтэ ыраханыык ыалдьан хас да уустук эпидемиялэри аҺан уйуонук бэлиҺиэ сытыстыгар, балтыныын аймахтарыгар, хас да сыл иитиллибиттэрэ. 1966 сылааҺка оскуолаҕа киирбэтэ. Онуо кылааҺы. Амма орто оскуолатыгар үөрэнэн бүтүрэн баран СПТУ-га суоттар идэтигэр үөрэнэр. 1980 с. Армиэҕа сулуустаабыта. Армия иҥнэ иттэн олорун тиҺэх күннэригэр дьылы дойдутуттан хаһыс да хаһарыйбакка сөпкөөс суоттарынан, өр кэмнэ нэһилиэк үүт тиҺааччытынан, калин лопсийэ хачыгаарынан үтүө суобастаахтык үлэлээбита.

1985 сыл бойа-бэйэбитин көрүлэһэн, сурахпытын хоһоон ыал буолан иҥэ-аҕа буолар дьылун бэлиитэбит. Иллэхтик бөр-баачы биргэ олорон ордорбутун улаатыннаран, үөрэхтээх үлэһит онгорон олох суолтагар ураатаҥнардыбыт. Маны таҺаарар сиэнэриэгэр дьоҕуннаах эҺэ буолар дьолун бэлиитэ. Олорун баланнаах тухары дьиэ кэргэн аҕа баҺыллыгын быҺыытынан туох да ыарахаттаргаа чаҥыйбакка сатабыллаахтык дьаһанан, дьоҕун хаһаайыстыбаны тэриппит олорбуттут. Кини быҺыытынан борт эмиэ, кинэ, сылгалара-сылгалас майгыллаах, оҕо ирдэриттэн ангардас, ыарыһах ийэҕэ иитиллан дьонугар-сэргэтигэр болдьоҥноох сыҺыаннаах. Кыара тиийэриэн дьон көрдөҺүүтүн эҥчи гыммакка тиэхиникэтиэн дьонугар-сэргэтигэр эйбэхтик туҺалаабыта. Эр кийи быҺыытынан айылҕаҕа тардыһар, үйүн эрэйдээх -мусуурдаах айаннан чаҥыйбат суоттар, доруотторун көрүлэн кустуурун-куобахтыырын сөбүлүүрэ; албыныгар кэлиэтин арааргаа дьэтин-уотун, хаһаайыстыбатын бэрийэ ыытарын онгоро сылдьар буолара.

Тапталлаах кэрэхсиэм, ааҕыт, эҺэбит эн үтүө майгын, дьоҥнорэргэр амарах сыҺыаныҥ, чугас дьоннтор, аймахтаргар бэриниилээх хаһаанныҥ биҺиэхэ холобур буолуо. Эйигин иҥнэхтик, истэнник саныы сылдьыахпыт, эн сырдык кэпсүүнүн өйбүтүгэр-санаабытыгар, сүрахпытыгар өлбөөдүйүө суоҕа. Эн туоҕунан үтүө өйдөбүлү уос номоҕо гынан кэнэрски ыччаттар кэпсии туруоллар.

Күнду иҥнибитин тиҺэх суолтар аталаргга өйдөбүл, ыраахан кэмнэрбитигэр кутуруммытын таҥнэ улаатыбыт, барыы өттүнэн күүс-көмө буолбут дьоммутугар, ааҕыт биргэ үөскэбит, үөрэммит доруотторугар, аймахтарбытыгар, улаатыбыт тэриллэрбит уонна оскуолам коллективтарыгар махталбытын тиэрдэбит. Чэгиэн-чэбдик, дорообуй буолун!

Кэрэхсиэ, ааларо, сиэнэрэ.

Кытаанах нэһилиэгин ыҥырыллыбыт кыргыттара, үлэ, тыыл ветераана

ИГНАТЬЕВ Петр Иванович

уйун ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан ааларыгар, аймахтарыгар дириҥ кутуруммытын тиэрдэбит.

Чурапчы үөрүүн управлениета,
Кытаанах оскуолатын коллектива.

Кутуруммарын тиэрдиллэр:

-Кытаанах нэһилиэгин олохтоох, улэ ветераана Игнатьев Петр Иванович уйун ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан - шефтээх Кытаанах нэһилиэгин баһылыктар Иван Петрович Игнатьевка, ыччатыгар улуустаары кини бэлиҺа медицинскай статистигар Александра Ивановнаҕа, уолдьуо Николай Петрович Игнатьевтарга, ааларыгар, сиэнэриэгэр, чугас аймахтарыгар улуустаары кини бэлиҺа администрацията, профкома.

-Игнатьев Петр Иванович олохтон туораабытынан, уолдьуо Игнатьев Николай Петровичка, биэрэ төрөөбүттэриэгэр, барыы чугас аймахтарыгар Чурапчытаары айылҕа харыстабылын инспекцията.

Чурапчы нэһилиэгин олохтоох, тапталлаах кэргэним, ааҕыт Российскай Федерация уонна Саха Республикатын Бочуоттаах тутаччыта, Саха Республикатын "Спорт сайдыытыгар кылаатын иҥин" бэлиэ хаһаайына, Мутудай нэһилиэгин Бочуоттаах гражданина

НОГОВИЦЫН Степан Тимофеевич

ыарахан ыарыытын сөҥүмардык 62 сааһыгар, бу дьыл тохсунньу ый 21 күнүгэр бөҕөнү кэккэбититтэн өлөн туораабытын биэрэ дьоннар, аймахтарбытыгар иҥнитиэрэбит.

Кэргэн, ыарыыттара.

Кутуруммарын тиэрдиллэр:

- Ноговицын Степан Тимофеевич олохтон туораабытынан быраатыгар, коллегабытыгар "Чурапчы улууна (оройуона)" МТ баһыыбыгар Андрей Тимофеевич Ноговицынна, тапталлаах кэргэнэгэр Мария Николаевнаҕа, ыарыыттарыгар Надеждаҕа, Матренаҕа, бары аймахтарыгар, биэрэ төрөөбүттэриэгэр "Чурапчы улууна (оройуона)" МТ дьаһалтата, Чурапчы улууҥун депутаттарын Сэбиэтэ.

- Ноговицын Степан Тимофеевич олохтон туораабытынан кэргэнэгэр Мария Николаевнаҕа, ыарыыттарыгар Надеждаҕа, Ренаҕа, быраатыгар Андрей Тимофеевичка уонна биэрэ төрөөбүттэриэгэр, бары аймахтарыгар "Чурапчы нэһилиэг" МТ дьаһалтата, депутаттарын сүбэтэ.

- Чурапчы нэһилиэгин олохтоох Ноговицын Степан Тимофеевич олохтон туораабытынан тапталлаах кэргэнэгэр Мария Николаевнаҕа, ыарыыттарыгар Надеждаҕа, Матренаҕа, быраатыгар Андрей Тимофеевичка, биэрэ төрөөбүттэриэгэр, бары аймахтарыгар "Чурапчы нэһилиэг" МТ дьаһалтата, депутаттарын уонна Чурапчы улууҥун туттуутун управлениета.

-Чурапчы нэһилиэгин олохтоох Ноговицын Степан Тимофеевич олохтон туораабытынан кэргэнэгэр Мария Николаевнаҕа, ааларыгар, биэрэ төрөөбүттэриэгэр, чугас аймахтарыгар үөрэх управлениета, үөрэх үлэһиттэрин профсоюун комитеттэ, улуустаары ахсаан учууталларын холбоото.

-Чурапчы нэһилиэгин олохтоох Ноговицын Степан Тимофеевич олохтон туораабытынан, кэргэнэгэр, ааларыгар, биэрэ төрөөбүттэриэгэр, чугас аймахтарыгар Одьулуунаҕа 14 нүөмэрдээх профессиональнай лицей сылаатата, коллектива.

-Чурапчы нэһилиэгин олохтоох СР уонна РФ бочуоттаах тутаччыта, Мутудай нэһилиэгин Бочуоттаах олохтоох, физическэй культуура уонна спорт эйгэтигэр балаҺа хаһаайына Ноговицын Степан Тимофеевич олохтон туораабытынан, тапталлаах кэргэнэгэр Мария Николаевнаҕа, ыарыыттарыгар Надеждаҕа, Матренаҕа, Чурапчытааҕы физкультуура уонна спорт институтун коллектива.

-Чурапчы нэһилиэгин олохтоох Ноговицын Степан Тимофеевич уйун ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, быраатыгар Ноговицын Андрей Тимофеевичка, кэргэнэгэр Мария Николаевнаҕа, ааларыгар, Чурапчы улууҥун баһыыбыгар хаһаайыстыбатын ассоциацията.

-Убаастыыр убайа Ноговицын Степан Тимофеевич ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, улаһыннытыгар, ветеррамытыгар Ноговицын Тимофей Тимофеевичка, кини дьиэ кэргэнигэр «Арчы» үөрэтэр хаанэ, Чурапчы улууҥун Дьаҥыктаах буолуу хаанэ.

-Убаастыыр убайа Ноговицын Степан Тимофеевич ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, кэргэнэгэр Мария Николаевнаҕа, ыарыыттарыгар, Ноговицын Андрей Тимофеевичка, кини дьиэ кэргэнигэр, аймахтаргар, Талаа нэһилиэгин дьаһалтата, депутаттара уонна олохтоохторо.

- Биэр дойдуладаахтыт, Мутудай нэһилиэгин Бочуоттаах олохтоох Ноговицын Степан Тимофеевич олохтон туораабытынан, кэргэнэгэр Мария Николаевнаҕа, ыарыыттарыгар Надеждаҕа, Ренаҕа, биэрэ төрөөбүттэриэгэр, чугас аймахтарыгар нэһилиэк дьаһалтата, «Чуоркечах» уйуйаан. Сыныалаан: кини, участковай баһыына коллективтара.

- Ноговицын Степан Тимофеевич олохтон туораабытынан, кэргэнэгэр Мария Николаевнаҕа, ыарыыттарыгар Надеждаҕа, Ренаҕа, биэрэ төрөөбүттэриэгэр Матрена Тимофеевнаҕа, Тимофей, Андрей, Василий Тимофеевичтарга, кинилэр дьиэ кэргэттэриэгэр, «Чурапчы» ТХПК бырабыыталыыта, коллектива.

- Ноговицын Степан Тимофеевич олохтон туораабытынан, Чурапчы улууна (оройуона) МТ баһыыбыгар Ноговицын Андрей Тимофеевичка, дьиэ кэргэнигэр, биэрэ төрөөбүттэриэгэр «Хатылы нэһилиэк» МТ дьаһалтата, баһыык Атласова У.Н.

- Убаастыыр убайа Ноговицын Степан Тимофеевич уйун ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан Чурапчы улууҥун баһыыбыгар Андрей Тимофеевич Ноговицыҥна, кини дьиэ кэргэнигэр, Степан Тимофеевич кэргэнэгэр Мария Николаевнаҕа, ыарыыттарыгар Надеждаҕа, Ренаҕа, бары биэрэ төрөөбүттэриэгэр, Соловьев нэһилиэгин орто оскуолатын сылаатата, коллектива.

- Чурапчы нэһилиэгин олохтоох Ноговицын Степан Тимофеевич ыарахан ыарыытын сөҥүмардык күн сиригэ барбытынан санаспытыгар Мария Николаевнаҕа, таптыыларбытыгар Ренаҕа, Надеждаҕа биэрэ төрөөбүттэрэ.

- Убайдара Степан Тимофеевич олохтон туораабытынан быраатыгар Тимофей Тимофеевич, Андрей Тимофеевич Ноговицыннарга, кинилэр дьиэ кэргэттэриэгэр ыччаа ыыллара А.Ф. Васильева, В.В. Лемешев, Надежда, Евгения, Афанасий Захаровтар.

-Тапталлаах убайа Степан Тимофеевич ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, биэрэ үөрэммит дьүөгэбитигэр, доорбутуттар Таатта улууҥун, Чэриэх нэһилиэгин олохтоохор Матвеева Мотрена Тимофеевнаҕа, кини дьиэ кэргэнигэр, биэрэ төрөөбүттэриэгэр, чугас аймахтарыгар. Мутудай оскуолатыгар биэрэ үөрэммит доруоторо 1974 ыылыбыа.

-Убайа Ноговицын Степан Тимофеевич уйун ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, быраатыгар биэрэ үөрэммит табаарыстыгар Ноговицын Андрей Тимофеевичка биэрэ үөрэммит доруоторо.

-Күнду тапталлаах аалара, кэргэнэ Ноговицын Степан Тимофеевич олохтон туораабытынан, кэргэнигэр, кылаатыт салайаччытыгар Мария Николаевнаҕа, ыарыыттарыгар Надеждаҕа, Матренаҕа, ЧРОСИО 45 -с ыытыыҥ 11 «в» кылааҺын ааларо, төрөппүттэрэ, иитиччитэ Айаал Владимирович.

-Тапталлаах ааҕа Ноговицын Степан Тимофеевич уйун ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, биэрэ үөрэммит одноклассниктэрэ Надеждаҕа, Мутудай орто оскуолатыгар биэрэ үөрэммит доруоторо.

-Дириҥник ыҥырыллыбыт табаарыспыт Ноговицын Степан Тимофеевич уйун ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, кэргэнигэр Мария Николаевнаҕа, ыарыыттарыгар, биэрэ төрөөбүттэриэгэр, Мыйдаарыйыттан Иван, Александра Прокопьевтар, Чурапчыттан Мария, Афанасий Саввиннар.

-Күнду аймахпыт, Мутудай нэһилиэгин Бочуоттаах олохтоох, Ноговицын Степан Тимофеевич ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, күүгэннүүгэр Ноговицын Тимофей Тимофеевичка, эдьиийбитигэр, балтыыбыгар Елена Петровнаҕа, кэргэнигэр Мария Николаевнаҕа, ыарыыттарыгар Надеждаҕа, Ренаҕа уонна биэрэ төрөөбүттэриэгэр, аймахтара Старостиннар, Егоровтар, Матвеевтар, Архиповтар.

- Тапталлаах убайдара Ноговицын Степан Тимофеевич олохтон туораабытынан кэргэнигэр Мария Николаевнаҕа, ааларыгар, биэрэ төрөөбүттэриэгэр Тимофей Тимофеевич, Василий Тимофеевич, Андрей Тимофеевич Ноговицыннар дьиэ кэргэттэриэгэр, Тимофей Степанович Ноговицын дьиэ кэргэнигэр Чурапчыттан Бадокин, Николай Казенкиннэр.

Редактор - директор: А.А. ЗАХАРОВ.
Эпиэттиир секретарь, сурук отдела – Е.Г. МАКАРИНСКАЯ.
Экономика, спорт, тыа хаһаайыстыбатын отдела–А.М. СЛЕПЦОВ.
Корректор – В.Н. ПЕТРОВА.
Верстальщик – Л.К. ПОПОВА.
Бэчээттээччилэр – С.А. ПАВЛОВ, Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.

Тэрийэн таһаараччылар: СР Правительствата, Чурапчы улууҥун "Сана олох" редакционнай-издательскай холбоҺук автономнай учреждение. Российскай Федерация Роскомнадзор СР управлениетыгар 2012 с. кулун тутар 15 күнүгэр регистрацияламыт нүөмэрэ – ПИ №14-0238.

ААДЫРЫСПЫТ: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Телефоннарбыт: редактор – 41-332, отделлар – 41-265, 41-358. E-mail: sanaolah@mail.ru, сайт: sanaolah.ru

Бэчээккэ сакаас: № 6 (10824) Тираж 2150. Хаһыат сыаната: 10 солк.

Сана олох

Автор суругар этиллэр санаа редакция позициятыгар малын сөп түбэйар буолбатах. Сурукка эйиэхтэр чаҥыйар кырдьаҕастааҕыттан эпиэтэйэн автор тус бэйиэ сүүр.

Хаһыат бэчээккэ бэриллэр графика: 16 ч 00 м. Бэчээккэ бэрилиннэ: 16 ч 00 м. "Сана олох" редакционнай-издательскай холбоҺукка 22.01.2014 с. офсетка бэчээттэннэ. Ааадырыа: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Индекса: 54907. Хаһыат надаатаҕа үстэ, оптуоруньукка, чэпчиэргэ уонна субуотаҕа тахсар.